

Путевима српских идиома

*Зборник у частѝ проф. Радивоју Младеновићу
поводом 65. рођендана*

Крагујевац, 2015.

Срето З. ТАНАСИЋ¹*Српска академија наука и уметности
Институт за српски језик*

ИЗ СИНТАКСИЧКЕ ПРОБЛЕМАТИКЕ СРПСКИХ ГОВОРА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ²

У раду се говори о неким падежним конструкцијама у источнобосанским говорима и у говору Вучијака које не припадају стандардном језику. Једна конструкција веома раширена у српским говорима источне Босне (област источнобосанских Ера, Бирча, Нишићке висоравни) није позната говору Вучијака, а по свему судећи – ни другим говорима изван поменуте зоне. Друге разматране конструкције забиљежене су у и области Вучијака. Рад представља прилог освјетљавању дијалекатске слике српских народних говора и на синтаксичком плану, а и разматрању питања дијалекатске интерференције.

Кључне ријечи: српски језик, дијалекат, народни говори, синтакса падежа

Тема овог рада односи се на синтаксичку проблематику српских говора у Босни и Херцеговини, конкретније на неколико синтаксичких конструкција у говорима два краја: подручје источнобосанских говора: источнобосанских Ера, Нишићке висоравни и Горњег Бирча и подручје Вучијака у босанаској Посавини; поређење са стањем у другим говорима биће ограничено. Ипак, ради увода у тему упутно је да се у најкраћем осврнемо и на изученост синтаксичке проблематике у српским говорима Босне и Херцеговине. Овом приликом тај најкраћи осврт може бити већ раније изречена оцјена која се односи на српске народне говоре у цјелини: „Већ је одавно утврђена чињеница да је наша дијалектологија за више од сто година организованог и плодног рада остала највише дужна српској и словенској науци на плану синтаксе. То се може објаснити прихватљивим аргументима: на једној страни значај потребе да се опишу својства народних говора на другим, нижим нивоима, на другој страни сложенији и приметнији начин прикупљања грађе за потребе синтаксичких изучавања. Зато се у иначе врло богатој дијалектолошкој литератури може наћи мало монографија које су посветиле више пажње и синтакси испитиваних говора” (Танасић 2014: 529). Слична запажања изнијели су и српски дијалектолози (в. Реметић 2008: 392). У досадашњој дијалектолошкој литератури ипак је објављено и неколико озбиљнијих радова из

1 Sreto.Tanasic@isj.sanu.ac.rs

2 Рад је настао у оквиру пројекта *Говори Босне и Херцеговине у контексту дијалекатске интерференције*, који финансира Министарство науке и технологије Републике Српске.

синтаксичке проблематике. Међу првим значајним прилозима треба навести поглавље из синтаксе глаголских облика у монографији Јована Вуковића о говору Пиве и Дробњака (Вуковић 1939) и студију Павла Ивића о систему временских глаголских облика у говору галипољских Срба (Ивић П. 1954). Кад је ријеч о синтакси падежа, прву монографију, посвећену говору Левча, написао је Радоје Симић (Симић 1980), а касније смо добили и истородну монографију о приликама у говору Параћинског Поморавља (Милорадовић 2003). Озбиљну пажњу синтакси падежа у говору Змијања посветио је Драгољуб Петровић (Петровић 1972). Ово је уједно и једина монографија о једном говору западно од Дрине у којој је детаљније описана наведена проблематика. Кад су посриједи говори западно од Дрине, томе се може додати још понеки прилог посвећен појединачним питањима, нпр. рад Слободана Реметића о употреби инструментала у говору источnobосанских Ера (Реметић 2000), те рад о једној специфичној посесивној конструкцији у томе говору (Реметић 2008), или неколико ситнијих прилога овога аутора³. Очито је да дијалектологији тек предстоје потпунији синтаксички описи српских народних говора.

Како је напоменуто, у овом раду, што се пише у част професора Радивоја Младеновића, који је задужио српску дијалектологију посебно својим дугогодишњим и успјешним изучавањима српских говора на Косову и Метохији, биће ријечи о неким случајева употребе падежних конструкција у говору источnobосанских Ера и у говору Вучијака. Рад је замишљен као мали допринос попуњавају великих бјелина на дијалектолошкој карти кад је посриједи синтаксичка проблематика. Такође, то је од интереса и за разматрање српских босанских говора у свјетлу дијалекатске интерференције. Предмет пажње у овом раду биће оне предлошко-падежне конструкције које наводи Слободан Реметић у своме обимнијем раду о босанским српским говорима у свјетлу дијалекатске интерференције (Реметић 2009). Како је већ напоменуто, прикупљање грађе за синтаксички опис цјелокупног падежног репертоара појединих говора представља сложен и заматан посао, што важи за опис појединих сегмената тог репертоара. Овај пут, немамо тих проблема, а за то можемо захвалити академику Слободану Реметићу, који је сакупио обимну грађу о говору источnobосанских Ера, и један добар дио скинуо са трака и објавио у *Српском дијалектолошком зборнику* (Реметић 2012)⁴. Ова грађа на око 150 штампаних страница представља солидан корпус да се може с доста оправдања говорити о репертоару падежних облика, у цјелини, као и кад је ријеч о појединим предлошко-падежним конструкцијама, о којим

3 Кад је ријеч о изучавању синтаксичке проблематике у народним говорима, свакако треба поменути и рад Мате Пижурице посвећен синтакси падежа у говору Роваца у Црној Гори (Пижурица 1967) и Јосипа Баотића о синтакси падежа у икавским говорима босанске Посавине (Баотић 1971).

4 Ту се на почетку даје информација о географским границама области источnobосанских Ера, а на крају и карта области.

ће бити ријечи у овој раду. Томе треба додати и обимну грађу Слободана Реметића публиковану нешто раније (Реметић 2009). На другој страни, аутор овога рада располаже грађом о говору Вучијака.

Да почнемо од конструкције *у + женићив* личне (или неке друге) у функцији присвојне замјенице, која је изузетно распрострањена у говору источнобосанских Ера, Горњег Бирча и Нишићке висоравни (в. Реметић 2009: 168)⁵. Такви примјери налазе се и у грађи о говору источнобосанских Ера (Реметић 2012), а бројне потврде наводе се и у студији (Реметић 2009). Овдје ће се навести један број примјера.

[1]

- а) *У-мене ђокојна мајка* видла једном у Добрирају два међеда (Реметић 2009: 168)⁶; *Покојни у мене* отац отиђи на стубл^ну (Реметић 2009: 168); *А у мене свекар* купио сто кила граа (Реметић 2009: 169); Четврти да[н] нашла *Радојку у-мене* у Власен^нцама (Реметић 2009: 169); *У-Митра* скочи црни пришт на образу, а *у-мене у оца* на руци, еводи (Реметић 2009: 169); *А вамо*, што рекла *у-мене баба*, оне цуре јаслаче иду у школу (Реметић 2009: 170); Он је *у-мене у сина* држо ћецу (Реметић 2009: 170); *У покојнок Пере, у-мене амице*, био кер ћорав (Реметић 2009: 170); И њега је род^нла *у-мене џејка* (Реметић 2009: 170); Ми смо направ^нли *ђокојној стирини у-себе* кућу... (Реметић 2009: 171); Нема[ш] шта виђет, нема споменика усправ, све полупано; *У-мене*, вала, *у ђејетица* само-је претурен и мало вако ко-да-си-ноктом узео на једном ћошку (Реметић 2012: 564); *Ја-у-себе* дошла једном *са снаом*, *у-мене снаа* да гони од-њега овна у-овце (Реметић 2009: 171).
- б) Увече ноћимо *ког-једноџ моџ рођака*, у-шуми прије вамо (Реметић 2012: 526); И ја се вратим озго да-понесем нешто кад-иде Јован Голијан, *рођак мој*, из млина носи нешта, млијо (Реметић 2012: 528); *Миленко њеџов* дође мени свако јутро и понесе шерп^нцу малу (Реметић 2012: 530); ето *у-мене моја Рада* ће-дољ на-Језеру (Реметић 2009: 169).
- в) ...каже мени један Србијанац, *бра[ш] џоџа-мо[џ] џазге* (Реметић 2012: 559); И *ђокојна Винка ш-њоме Максимова*, имала цур^нцу од-једно тричет^нри, пед година (Реметић 2012: 527); А почне *Бож^нна с'ћер* ... (Реметић 2012: 528); И запал^нше *ђокојноџ Радована Голубов^нћа* сијено ... (Реметић 2012: 556); Знала је *Зорка у-нас*, *ђокојноџ Мирка жена* (Реметић 2008: 171); *Ја-сам знао с покојн^нје[м]* Марком Станиш^нћом, ов^нјем

5 Ту аутор говори и о распрострањености те конструкције, о њеном присуству чак и у говору Змијања, о чему свједочи Д. Петровић у већ поменутој студији.

6 У Реметићевим изворима, из којих се преузимају, примјери су акентовани; овдје се то из техничких разлога не чини, а акценат у радовима ове врсте најчешће и није од битног значаја. Такође, у Реметићевим изворима наводе се мјеста из којих потичу примјери, што је овдје изостављено, као и у мојим примјерима.

што-^{је}-умро, кума-*Мийтра оџац* и *Вукашинов*, наћат у-шуми, наћат (Реметић 2012: 560).

И онда баци сито оно-сито *на-кров у-куће* (Реметић 2009, 171).

- г) *У-мене сестра* једна била мала (Реметић 2012, 557); Они су били заробљени у Београду, а *у-мене ђазда* бијо одборник ... (Реметић 2012: 559); *У-мене*, вала, у *ђеџеџа* само-^{је} претурен и мало вако ко-да-си-ноктом узео на једном ћошку (Реметић 2012: 564); *У мене у амице* било десет кумова (Реметић 2009: 171); *У њокојноџ Пере у мене амице* бијо кер ћорав (Реметић 2009: 170).

Овове питању Слободан Реметић посветио је посебан рад у коме је представио и прокоментарисао грађу из наведена три подручја⁷ и на крају дао одговарајући закључак. Као један од задатака он наводи и утврђивање граница у којим је та појава ухватила маха. О поријеклу саме конструкције он каже: „Када је реч о пореклу појаве у говору источnobосанских Срба, нема места било каквом двоумљењу: она је презета од суседа Бошњака, носилаца источnobосанског дијалекта, за који се зна да је стариначки – настао на тлу средњовековне босанске државе – и да је физиономију изменио и под утицајем српских досељеника, за које се, опет, у највећем броју случајева, захваљујући резултатима Цвијићеве етнографске школе, зна када су и одакле дошли. Зна се, наиме, да значајан део босанске територије данас покривају два стариначка дијалекта: источnobосански и новошћакавски икавски, раније јамачно распрострањени на знатно широј територији, коју ће сузити (углавном досељени) носиоци других говорних типова. Неспорно је, дакле, да се и источnobосански дијалекат, као и већина шћакавских икавских идиома, развио на тлу средњовековне босанске државе. Савршено је јасно да су велика померања становништва у време турске владавине значајно ублажила староштокавску визуру источnobосанског дијалекатског типа. За то одговорност сноси новонастало окружење, а нарочито река досељеника, у којој доминирају Срби носиоци херцеговачко-крајишког дијалекта. Значајан је, додуше, и уплив досељених Хрвата с млађим икавским говором. Изнете чињенице објашњавају зашто је ’развој источnobосанских говора упућен одлучно у новошток. правцу’” (Ивић 1988: 74; Реметић 2008: 396). На крају Реметић оставља отворено питање за струку „зашто је рационалност, економичност, толико иманентна језичким системима, устукнула пред сложенијим, компликованијим решењем” (Реметић 2008: 398). Иста питања поставио је и у раду Реметић 2009: 172. Што се мене тиче, ја бих задовољство одговора на оба питања ипак препустио дијалектолозима од пера, а очито је да овдје није посриједи само лингвистичка проблематика. Да могу и други фактори да се умијешају, може добро посвједочити и чињеница да Срби у Сарајевском пољу и шире према Високом не разликују *ч* и *ћ* – језичка црта коју Срби у другим крајевима

⁷ Ту је дао и границе ових подручја.

Босне и Херцеговине љубоморно чувају у сусрету с муслиманским становништвом. Овдје се једино може поставити и питање: јесу ли сви старинци, носиоци источnobосанског дијалекта, исламизовани? Кад би одговор био негативан, онда би се уједначавање досељеника Срба са затеченим становништвом лакше разумијевало.

Заиста је појава узела маха, не може се утврдити неко правило кад се умјесто ове конструкције јавља присвојна замјеница, као што је у примјерима из групе б). Два последња примјера групе а) илуструју ситуацију кад је овај синтагматски склоп разбијен убацивањем неке ријечи или синтагме која му не припада. Последњи примјер групе б) представља изузетак – уз исту именицу стоје двије посесије: ова конструкција и „регуларна” присвојна замјеница. То је једини такав примјер у иначе богатој Реметићевој грађи. Да је ријеч само о замјени присвојних замјеница овом конструкцијом, потврђују примјери групе в) са истог терена и од истих информатора. Ту се посесивност исказује генитивом именица или присвојним придјевом насталим од именица; у последњем примјеру јављају се обје конструкције. У претпоследњем примјеру, опет, једна уз другу јављају се конструкције генитив властите именице и ова која замјењује присвојну замјеницу. Издвојени примјер у групи в) (*на-кров у-куће*) илуструје појаву преношења модела и на именице, али је у обимној грађи коју је Реметић презентовао само један такав случај.

Овдје бих истакао да се оваква конструкција не може чути у говору Вучијака, који се свакако додирује са источnobосанским дијалектом; додуше, на добром дијелу ријека Босна им је граница. Међутим, у релевантној литератури наводи се да на сјеверу тај дијалекат прелази на западну страну ријеке Босне (в. Танасић 2007: 901)⁸. Слободан Реметић (2009: 168) говори да је појава регистрована и у неким другим дијалектолошким радовима који се односе на источnobосански терен, и шире (Петровић 1972), чију грађу овом приликом нећу разматрати. Међутим, потврде

8 За област Вучијака раније сам дао сљедеће податке: „Подручје Вучијака се простире источно до ријеке Босне, наспрам Требаве. Источна граница овога подручја, грубо узета, била би, дакле, ријека Босна од Добоја до ушћа у Саву, сјеверна граница је ријека Сава од ушћа Босне до Брода. Западна граница је пут Добој – Дервента – Брод. Као и Требава, на десној страни ријеке Босне, и Вучијак је ниска планина у босанској Посавини (испод 400 метара надморске висине). До 1992. године на овом подручју најбројније је било српско становништво. Међутим, ту су живјели и Хрвати и Муслимани (данас Бошњаци, ови последњи претежно по градовима и ближе њих (в. Танасић 2000). У ратним годинама хрватско и муслиманско становништво се добрим дијелом иселило. На подручју Вучијака данашње српско становништво живи преко сто педесет година, па и више. Постоје сигурни подаци о томе да неке фамилије живе на овоме подручју већ од почетка деветнаестог вијека: у историјским записима неке од њих се помињу међу учесницима поп Јовичине буне, која је била 1834. године. Међу њима је и фамилија Поповић, која је тада давала попове Мајевцу и Подновљу и све до пред крај двадесетог вијека [корекција: негде до шездесетих година тог вијека]. Сасвим је реално претпоставити да су те фамилије ту живјеле бар неко вријеме и прије поменуте буне. Већина села овога краја помиње се у турском спису из 1604. године” (Танасић 2007: 900).

које наводи Драгољуб Петровић у монографији о говору Змијања, не би се могле изједначити с Реметићевом грађом о овој појави. Зато је његов опрез разложен, кад каже: „Аутори појаву обично илуструју граничним потврдама, примјерима конкурентним случајевима за означавање чега (или некога) што је ’у власништву, поседу, на послу ... у границама појма’” (према Реметић 2009: 168)⁹. Конструкцију *у + џенићив* у примјерима које наводи Драгољуб Петровић, као што су: *у мене* је слава свети Ђуређ; *у мене* жена ћорава; *у нас* је земља ледена; *у мене* је отац бијо доста могућан; *у нас* је обичај устати итд. (Петровић 1972: 155) треба сврставати међу такве које Реметић наводи у горењем цитату, или како их дефинише Милка Ивић у 80. питању упитника дијалекатске синтаксичке проблематике „*У + џенићив / код + џенићив* за значење бити налазити се у сфери” (Ивић 1963: 23).

Такви, у најмању руку гранични, били би и примјери из Реметићеве грађе овдје наведени под г): они се могу тумачити двојако: као Петровићеви или као огромна већина у Реметићевој грађи. У посљедње три ту наведене потврде ситуација је специфична: ту се налазе по двије конструкције – једна предлошко-замјеничка, друга предлошко-именичка. Ове предлошко-именичке – *у ђеиџиџа*, *у амице*, *У покојноџ Пере* – јесу конструкције дефинисане у поменутом питању синтаксичког упитника; ако би се специфична посесивна конструкција замијенила присвојном замјеницом, оне би остале: *У моџа амице* било десет кумова; *У покојног Пере моџа амице* бијо кер ћорав.

У новије вријеме у литератури је скренута пажња на то да се ова конструкција са истим значењем јавља и на просторима романијског платоа, који се са више страна додирује са тереном који је означио Реметић као жариште појаве. Конструкција је фреквентнија управо на простору који је ближе Реметићевом терену (Симић 2013: 493). Ову конструкцију с посесивним значењем забиљежила је и Мирјана Петровић Савић, у западној Србији, у говору Рађевине (...па смо ја и Милена ишле и водиле *Љубу у нас* и она повела Милана њиног – Петровић Савић 2010: 125). Фреквениција ове конструкције, упоредо с конкурентским, заслужује пажњу кад се говори о њеном распрострањању.

Дакле, у питању је необична конструкција, која није ни у складу с правилима језичке економије, а тиме је занимљивија за дијалектологе, и не само дијалектологе. Њен ареал је ипак ограничен. У сваком случају, западно од ријеке Босне о њој се не може говорити.

Запажена је конструкција *који* [или *неки*] (*-а*, *-е*) + *џенићив*, о којој говори и Реметић у раду о дијалекатској интерференцији. Ту појаву он илуструје, између осталих, примјерима: Нека је отишла *џуриџа*; Моли која би *џенџа*, бан, примила прасе – Жељова код Бановића; А неки је *Паланџеиџа* доћеро двије краве; Причо му неки *Есaдoвије синова* – Ере;

9 Оваква констатација, с још израженијом оградом, изнесена је и у раду Реметић 2008: 393.

Не-знам који-га-је *ови-синова* водијо – Бирач (Реметић 2009: 165). „Архаичност западне штокавштине огледа се, између осталог, и у чувању неких падежних конструкција без предлога, камо спада и тзв. генитив „издвајања из скупине” типа „(која вас [= од вас, међу вама] је ово *џоворила*)” (Ивић 1988: 37)” (Реметић 2009: 165). Аутор закључује: „Не-сумњиво су источнбосанске Ере у новој средини стекли и конструкције као што су: Није ми ниједна снаа била дошла”, додавши да се такве конструкције јављају и у сусједном Бирчу. Аутор сматра да су ову конструкцију Срби стекли у новој средини, јер је имају и Муслимани (Исто: 165). Иста та конструкција јавља се и код Срба добојског краја, дакле, присутна је у говору Вучијака: *Које ће гјеце доћ*¹⁰ да ми помогне затвор^т овце?; *Које вас гјеце* је улазило у собу? Такође су обичне конструкције *неки (-о, -а) + ѓен*: *Нек̄о гјеце* је просуло воду; *Нек̄а ћ̄ер̄и* јој је куп^ла чизме. Има недовољно провјерених информација да се она јавља и даље на западу Босне, о чему ће се подаци тек морати прикупљати. Позната је, рецимо и педесетак километара од Подновља, на терену Прњавора¹⁰

Дакле, ова особина није својствена само српским и муслиманским говорима источне Босне.

У дијалектолошкој литератури пише се и о употреби генитива умјесто акузатива уз глаголе *видѣти*, *гледаѣти*, *слушаѣти*, *желеѣти*, *молиѣти*, *жа-лиѣти*, *чекаѣти*, *пазиѣти*, *знаѣти*, *иѣти* (Ивић 1963: 14). Ову појаву забиљежио је С. Реметић и у источнбосанским говорима: источнбосанских Ера, Бирча и Нишићке висоравни: Они *мајке* не питају; Пито *ма-ѣтере* и не-дала му отиѣ; Слушала сам *жена*; Воли *ракије* више вам оца (Реметић 2009: 166); Ево упитај у-мене *бабе* ... (Реметић 2009, 169). Појава је карактеристична и за говор Вучијака: Питај *Јове*; Питала је *Јован-ке* да јој посуди пресл^цу да опреду вуну; Он жали *гјеце*, па сам уран^о да напасе волове; Гледај *своѣ йосла*. Дјеца су у тој њиви чувала *оваца*.

Како истиче С. Реметић, појава је забиљежена на „тлу западне и сјеверне штокавштине” (166); забиљежио ју је и у говору Змијања Драгољуб Петровић (153). Може се, дакле, закључити да се генитив ближег објекта уз ове глаголе није сасвим повукао пред акузативом на простору од Дрине па, преко ријеке Босне, до Босанске крајине¹¹, забиљежен је и у Херцеговини, али и шумадијско-вовођанским говорима (Петровић 1972: 153 – и тамо нав. лит.).

Занимљиво је овдје напоменути да се оваква употреба јавља и у епској народној пјесми „Луко Лазаревић и Пејзо”, која говори о догађајима у овим крајевима: „Влахињу ћу младу обљубити / На срамоту Лазаревић Луки, / И Чупићу, који *Дрине* чува [...] Оста паша *Дрине* чувајући, / Оде

10 Да је ова појава карактеристична и за говор Детлака у прњаворској општини, посвједочио ми је др Станиша Тутњевић.

11 Таква употреба генитива јавља се и у говору Детлака, у прњаворској општини, посвједочио ми је др Станиша Тутњевић.

Пејзо у Поцерје славно.” Пјесму је спјевао Филип Вишњић, из Међаша у Семберији; није му била страна оваква употреба генитива.

Постоји још једна предлошко-падежна конструкција карактеристична за источнобосанске говоре. У питању је конструкција *с + џенитив* уз одређен број глагола: *биџи*, *(у)раџиџи*, *дешаваџи се*, *десиџи се*. Слободан Реметић је о овој појави већ писао и констатовао њену распрострањеност у источној Босни, у говору Срба и Муслимана кладањског краја, Нишићке висоравни, Хан Пијеска, такође и код католика у околини Вареша – Вијака, Доња и Горња (Реметић 1981: 266). Његов закључак је: „Умјесто закључка износим претпоставку да је генитив типа *с оне ђеце* у реченици *Шта чине с оне ђеце*, по свему судећи, контаминација генитивне конструкције *од оне ђеце* (*Шта чине од оне ђеце*) и крњег социјативног инструментала *с оном ђецом* (*Шта чине с оном ђецом*); из прве конструкције преузет је генитивни облик, а из друге приједлог *с* (Реметић 1981: 271). Реметић је забиљежио и један такав примјер у околини Крупња у западној Србији: *Шта је било ш ње?* (Реметић 1981: 270). Реметић напомиње: „Тако се дошло до тога да, на примјер, реченица *Шта чине с оне ђеце* може имати још три реализације: *Шта чине од оне ђеце?* *Шта чине с оном ђецом* *Шта чине оној ђеци?*” и примјећује да су становницима Ковачића код Кладња све три конструкције познате (Реметић 1981: 271). Ова појава није забиљежена у дијалектолошкој литератури изван простора гдје ју је забиљежио С. Реметић. Међутим, поменута конструкција, уз поменуте три конструкције које познаје и стандардни српски језик, позната је и у говору Вучијака, свакако првенствено уз глагол *биџи*. Шта би *с оноџ њијеџила* што је сваке зоре пјево? Шта но би *с ваше овце*? Шта би *с ђјеце*, са[д] су била пред кућом? По свему судећи, ова конструкција није раширенија у другим српским говорима, па је, до евентуално новијих доказа који би промијенили наше знање о њеној распрострањености, логично Реметићево размишљање: „најупутније ју је сматрати наносом из сусједних стариначких идиома” (Реметић 2009: 166).

Овај мали прилог из синтаксичке проблематике српских говора у Босни и Херцеговини упућује на закључак о потреби детаљнијег испитивања синтаксе народних говора у БиХ, као и уопште српских народних говора. То ће омогућити да се употпуне знања о везама и међупрожимањима народних говора. Нису само фонетско-фонолошке црте међници међу говорима, то су и лексичке чињенице (в., нпр., податке о распрострањености ријечи *сџоџаница* у српским говорима у раду Танасић 2014) и синтаксичке конструкције. Исто тако, и ови подаци могу бити од користи кад се говори о дијалекатској интерференцији и маркираности говорних црта у односу на говоре чији су носиоци друге вјере/народности (в. Танасић 2004). Прилежност слављеника Радивоја Младеновића у раду на спасавању од заборавља говора Косова и Метохије могла би бити подстицајан примјер многим колегама. Српској дијалектологији предстоји велики и значајан посао: опис синтаксе народних говора, који ће свака-

ко донијети много занимљивих података за анализу. То не значи само заокруживање дијалектлошких истраживања; ова истраживања могу бити значајна и са становишта дијалекатске интерференције, па и ширег, културолошког значаја.

Литература:

- Баотић 1971: Јосип Баотић, Синтакса падежа у говору старосједилаца босанске Посавине, *Прилози проучавању језика*, 7, Нови Сад, 105–140.
- Вуковић 1939: Јован Л. Вуковић, Говор Пиве и Дробњака, *Јужнословенски филолог*, XVII, Београд, 1–113.
- Ивић М. 1956: Милка Ивић, Из проблематике падежних временских конструкција, *Јужнословенски филолог*, XXI/1–4, Београд, 165–214.
- Ивић М. 1963: Милка Ивић, Репертоар синтаксичке проблематике у српскохрватским дијалектима, *Зборник за филологију и лингвистику*, VI, Нови Сад: Матица српска, 13–30.
- Ивић П. 1954: Павле Ивић, Систем значења основних претериталних времена у говору Галипољских Срба, *Јужнословенски филолог*, XX, Београд, 229–262.
- Милорадовић 2003: Софија Милорадовић, *Употреба падежних облика у говору Параћинског Поморавља*, Београд: Етнографски институт
- Петровић 1972: Драгољуб Петровић, О говору Змијања (IV), *Зборник за филологију и лингвистику*, XV/2, Нови Сад: Матица српска, 151–214.
- Петровић Савић 2010: Мирјана Петровић Савић, Исказивање посесивности у Рађевини конструкцијом предлог у + генитив личне заменице, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LIII/2, Нови Сад, 123–129.
- Пижурица 1967: Мато Пижурица, Употреба падежа у говору Роваца, *Прилози проучавању језика*, 5, Нови Сад, 143–176.
- Реметић 1981: Слободан Реметић, Конструкције типа *Шта чине с оне ћеце* у говорима источне Босне, *Јужнословенски филолог*, XXXVII, Београд, 265–272.
- Реметић 2000: Слободан Реметић, Употреба инструментала у говору источnobосанских Ера, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, XLII, Нови Сад, 505–521.
- Реметић 2008: Слободан Реметић, О посесивној конструкцији у + *џенитив* личне заменице на источnobосанском терену, *Јужнословенски филолог*, LXIV, Београд, 391–400.
- Реметић 2009: Слободан Реметић, Босански српски говори у свјетлу дијалекатске интерференције (лингвистички и социолингвистички аспект), *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* LII/1, Нови Сад, 149–178.
- Реметић 2012: Слободан Реметић, Текстови из говора источnobосанских Ера, *Српски дијалектолошки зборник*, LIX, Београд, 486–640.
- Симић 1980: Радоје Симић, Синтакса левачког говора I, *Српски дијалектолошки зборник* XXVI, Београд 1–146.
- Симић 2013: Зоран М. Симић, Заменички генитив с предлогом у као формализатор посесивности у романијским говорима Старог Влаха, *Годишњак за српски језик* XXVI, бр 13, Филозофски факултет у Нишу, 481–495.
- Стевановић 1991: М. Стевановић, *Савремени српскохрватски језик II. Синтакса*, Београд: Научна књига.
- Танасић 1997: Конструкција под + акузатив у савременом српском језику, *Наш језик*, XXXII/1–2, Београд, 38–43.

Танасић 1999: Срето Танасић, Временска употреба конструкција на + акузатив и у + акузатив са именицама које значе годишња доба, *Наши језик*, XXXIII/1–2, Београд, 15–23

Танасић 2004: О конструкцији к/ка + датив у говору Срба добојског краја, *Српски језик*, 9/1–2, Београд, 351–355.

Танасић 2007: Срето Танасић, Двије ријеке у добојском крају, *Зборник Маџице српске за филологију и лингвистику*, L, Нови Сад, 899–904.

Танасић 2014: Срето Танасић, Падежи за обиљежавање времена у говору источнобосанских Ера, *Годишњак за српски језик и књижевност*, Ниш: Филозофски факултет, Ниш, 505–518.

К ВОПРОСУ О СИНТАКСИСЕ СЕРБСКИХ ГОВОРОВ В БОСНИИ И ГЕРЦЕГОВИНЕ

Резюме

Работа вносит вклад в освещение диалектного образа сербских народных говоров как в синтаксическом плане, так и в рассмотрении вопроса диалектной интерференции. В работе речь идет о некоторых падежных конструкциях в восточно-боснийских говорах, а также в говоре области Вучияк, которые не принадлежат стандартному языку. Особое внимание уделено посессивной предложно-падежной конструкции *у + ѓениџџив* личного местоимения, которая часто наблюдается в восточно-боснийских говорах, напр.: *Ће у мене оца кућа била* [мога оца], *Ѓениџо се Рајо, брат у тебе* [твoј брат]. Данная конструкция часто встречается в сербских говорах Восточной Боснии (во областях восточно-боснийские Эры, Бинач, Нишичское плато), в говоре Вучияка данной конструкции не имеется, а по современным сведениям она отсутствует и в других говорах вне приведенной зоны, встречается еще в говорах Романи и Рађевини (западная Сербия). Автор считает, что она вошла в сербские разговоры из говора старожилов Восточной Боснии. Другие две рассматриваемые конструкции зафиксированы в говоре Вучияка. Второй конструкцией, о которой речь идет, является генитив существительного в конструкции *која/нека + ѓениџџив*, как показано в примере *Која снајџа ће ми џомоћи да заџворим џеоце?*—конструкция известна в восточно-боснийских говорах и в сербском говоре Вучияка. Информация о ней в диалектологических работах отсутствует, поэтому не анализируется ее частотность. В работе рассматривается употребление генитива вместо акузатива при глаголах *видџџи*, *џледати*, *слушати*, *џелеџи*, *молиџи*, *џалиџи*, *чекаџи*, *џазиџи*, *знаџи*, *џиџати*, характерных для восточно-боснийских говоров и говора Вучияка. Конструкция не употребляется только в приведенном пространстве, ее употребление наблюдается и в говоре Боснийской краины (Змияне, но и в шумаџийско-сремских говорах). В конце анализируется конструкция *с + ѓениџџив* при некоторых глаголах, как в примере: *Шџа би с оне џеце*, которая кроме в говоре Восточной Боснии не зафиксирована в других говорах. Сербской диалектологии предстоит описание синтаксиса народных говоров, которое, разумеется, принесет много интересных данных для анализа. Данные исследования являются важными и с точки зрения диалектной интерференции, а также с точки зрения культурологии.

Кључеве слова и изражења: сербский язык, диалект, народные разговоры, синтаксис падежей.

Срето 3. Танасић